

KIRSTI MÄENPÄÄ

Arttu Tuominen

– eepikko dekkaristina

Arttu Tuominen on aina pitänyt jännittävistä tarinoista ja päätti sitten ryhtyä kirjoittamaan niitä itsekin. Viides romaani, Delta-sarjan avusteos *Verivelka*, toi porilaiselle dekkaritaitajalle Vuoden johtolanka -palkinnon.

Arttu Tuominen on aina halunnut olla kirjailija. Hän oppi lukemaan seitsenvuotiaana ja muistaa, kuinka isä toi hänelle kirjastosta *Viisikon aarresaarella*. Silloin hän rakastui jänniin tarinoihin. Hän päätti, että isona hänestä tulee kirjailija. ”Sanoin sen mun tädille. Ja kun hän tuli Poriin käymään, hän toi sellaisen matkakirjoituskoneen, 60-lukulaisen. Se on mulla vieläkin, se painaa 11 kiloa. Siinä on sellainen kantokahva.”

Tuominen opetteli kirjoittamaan yksisormijärjestelmällä ensimmäistä kirjaansa Verilöyly. Se oli muutaman liuskan mukaelma isoveljen Hopeanuoli-sarjakuvasta, jossa oli inkkareita ja länkkäreitä. Kirjoittamisinnostus säilyi, ja 15-vuotiaana hän alkoi

laatia runoja pöytälaatikkoon. Mutta halu kirjoittaa romaani eli jatkuvasti.

Esikoisdekkarin aihe muhi pitkään, ja eräänä iltana hän tokaisi vaimolleen, mitä jos kirjoittaisin kirjan. Vaimo Susanna kannusti, ja Tuominen kirjoitti muutaman liuskan. Vaimo piti niitä vetävinä, ja Tuominen päätti, että nyt hän kirjoittaa kirjan loppuun eikä jätä sitä kesken. Susanna-vaimo on edelleen Arttu Tuominen hovikriitikko, hän arvostaa tämän taitoa sanoa suoraan eikä hymistellä. Jos jokin tökkii, vaimo sanoo sen. Tuominen onkin omistanut kaikki kirjansa Susannalle.

Väinö Linna ehdoton ykkönen

Tuominen on ammatiltaan ympäristötarkastaja. Aloittaessaan kirjai-

lijän uransa hän kävi töissä ja hoiti myös osuutensa perheestään, joka on nykyään viisihenkinen. Hän otti tavakseen kirjoittaa joka ilta 500 sanaa, kun lapset oli saatu nukkumaan. Mutta varsinkin aiemmin, kun lapset olivat pienempiä, univelkaa karttui mahtavasti, sillä Tuominen julkaisu- tahti on ollut kirja vuodessa.

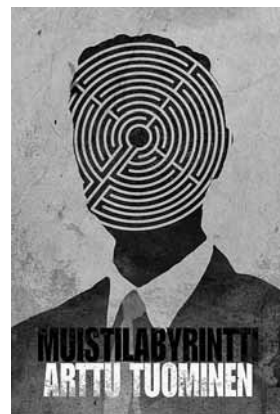
KIRSI MAENPÄÄ

lä Pohjantähden alla moneen kertaan, ja tulee aina sellainen lannistunut olo, että miten se voi olla niin hyvää, en ikinä kykene tähän. Mutta on sanottu myös, että aseta esikuvasi korkealle ja pyri heidän tasolleen, että yritän kirjoittaa yhtä hyvin kuin Linna.”

Myös Rosa Liksom ja Kalle Päätalo ovat Tuomiselle tärkeitä. Dekkari-genrestä ylitse muiden on Henning Mankell, kotimaisista Leena Lehtolainen. Ja Stephen Kingin kirjat hän pyrkii lukemaan aina, vaikka niiden taso hänen mielestään heitteleeekin paljon.

Tuominen kertoo olleensa aina kiinnostunut jännittävistä tarinoista, Viisikoiden ja Susikoira Roin jälkeen tulivat kodin kirjajhylystä luetuiksi Robin Cookin ja John Grishamin teokset. ”Kun mä itse halusin kirjoittaa, halusin kirjoittaa myös jännän kirjan niin, että lukijat kokisivat niitä samoja tunteita, joita mä olen itse kokenut.” Tuomisen mielestä genre valitsee kirjailijan eikä kirjailija genreä. Jos hän olisi aina lukenut historiallisia tai rakkausromaaneja, ehkä hän haluaisi myös kirjoittaa niitä. Mutta hänelle on ollut aina selvää, että hän haluaa ja osaa kirjoittaa jänniä tarinoita.

Arttu Tuomisen kirjoittaminen lähtee aina kahdesta asiasta: kirjalla täytyy olla selkeä teema ja kiin-

© Perinteikkäässä Johtolanka-seremoniassa WSOY:n tiloissa Helsingissä 11. helmikuuta voittajan sormenjälki ikuistettiin hänen palkintodiplomiinsa. Operaatiota saapui eläkepäiviltään suorittamaan entinen Helsingin poliisin väkivaltarikosyksikön päällikkö, rikosylikomisario Juha ”Hermo” Rautahaimo. Hän tunnusti, että hänen edellisestä sormenjälkitaltioinnistaan oli ehtinyt kulua jo useita vuosia – tuolloin operaation kohteena oli merestä Laajasalosta löydetty tuntematon vainaja.

”Alkuvaiheessa tein päätöksen, että mun kirjailijuuteni ei ole pois perheeltä. Valitsin sen, että olen lähänä lasten elämässä ja kirjoitan omalla ajallani, öisin.”

Tuominen iloitsee siitä, että hän on nyttemmin saanut apurahoja ja työnantaja on suhtautunut ymmärtävästi virkavapauteen. Hän pystyy kirjoittamaan päivisin, kun lapset ovat koulussa ja päiväkodissa. ”Mutta esiintymisreissut ja muut kuormittavat toista osapuolta. Vaikka yritän niitä paikata, niin se ei aina onnistu. Tietenkin koen jonkinlaista syyllisyyttä siitä, että kun edistän uraani, toinen siitä kuormittuu.”

Kirjallisia esikuvia Tuomisella on joitakin, mutta ehdoton ykkönen on Väinö Linna. ”Olen lukenut Tääl-

nostavat henkilöhahmot. ”Hahmot kiinnostaa ehkä enemmän kuin se itse rikostarina. Mitä ne kokee, mitä ne ajattelee, jos ne joutuu oikein kiperään paikkaan. Nämä kaksi asiaa määrittelee sen tarinan mulle.”

Hän kirjoittaa jokaisesta tarinasta oman synopsiksen, joten hän tietää, mistä tarina alkaa ja miten päättyy. Välillä hän kuitenkin joutuu tarkistamaan omaa synopsistaan, sillä ”ne henkilöt on itsekkäitä ja rupee tekemään jotain muuta kuin olen suunnitellut. Silloin mun täytyy tarkistaa, sopiiko se mun kokonaissuunnitelmaan.”

Tuomisen kirjoissa on aika paljon henkilöitä, mutta hän vakuuttaa, että ne eivät mene sekaisin. Hän muistaa hahmojensa luonteenpiirteet aika hyvin. Mutta: ”Mä kirjoitin mun neljästä *Leipuria* ja viidettä *Verivelkaa* samaan aikaan, toista päivällä ja toista yöllä. Toisessa on Liisa ja toisessa on Linda. Editointivaiheessa huomasin, että nimet oli vaihtuneet. Onneksi ne löytyi oikoluvussa.”

Keksityt henkilöt

Kirjoittaessaan esikoisteostaan *Muistilabyrinttiä* Tuominen ei vielä tiennyt, mitä siitä tulee ja julkaistaanko sitä koskaan. Mutta kun kirja julkaistiin, hän totesi sen henkilöt niin hyviksi, että heidän tarinaansa kannattaa jatkaa. ”Ja silloin heti ajattelin, että siitä tulee kolmiosainen sarja. Mutta se sit veny porilaiseksi trilogiaksi eli yksi kirja enemmän kuin muualla.”

Kun Tuominen kirjoitti esikoistaan, Suomessa kirjoitettiin realistisia poliisiromaaneja – esimerkiksi Seppo Jokinen laati Koskis-kirjoja ja Jarkko Sipilä Takamäki-sarjaa. Tuomisen mukaan hän itse ei olisi osannut kirjoittaa sellaisia, vaan hän päätti kehittää hieman poikkeavan hahmon. Syntyi Labyrintti-sarjan Janne Rautakorpi, joka on pahoin vammautunut niin fyysisesti kuin henkisesti. Tuominen ajatteli, että hän voisi si-

KIRSI MÄENPÄÄ

ten erottaa joukosta. *Verivelan* päähenkilöstä Jari Paloviidasta hän halusi tehdä hyvin perisuomalaisen, hieman huonolla omallatunnolla varustetun perheenisän, joka joutuu vain tekemään päätöksiä.

Tuomisen mielestä on hyvä merkki, jos joku luulee tunnistavansa kirjasta jonkun henkilön. Hän tuntee silloin onnistuneensa, sillä kaikki kirjojen henkilöt ovat keksittyjä. Ne voivat olla yhdistelmiä monista eri ihmisistä, mutta ne kaikki tulevat Tuomisen sisältä. Joku on joskus kysynyt,

Ⓢ Johtolanka-jakotilaisuuden jälkeen Arttu Tuominen oli vieraana dekkari-illassa Kallion kirjastossa Helsingissä. Vierellä Sherlock-asussaan toimittaja Juha Roiha, joka teki tilaisuudesta lyhyen suoran haastattelulahetyksen Yle TV1:n Puoli seitsemän -ohjelmaan.

”Hahmot kiinnostavat minua ehkä enemmän kuin se itse rikostarina.”

”Alkuvaiheessa tein päätöksen, että kirjailijuuteni ei ole pois perheeltä. Valitsin sen, että olen läsnä lasten elämässä ja kirjoitan omalla ajallani, öisin.”

WSOY / JUHA TÖRMÄLÄ

Ⓢ Tuomisen tuotannon aloittaneesta Labyrintti-sarjasta piti alkujaan tulla kolmiosainen, mutta siitä syntyikin ”porilainen trilogia”, johon kertyi yksi romaani enemmän kuin muualla.

kuka heistä olisi Arttu. Tähän Tuominen on vastannut, että hän on ne kaikki. Ne kaikki syntyvät niistä tunteista, joita kirjailija on kokenut.

Esikoista kirjoittaessaan Tuominen vielä tukeutui muun muassa netistä saamiinsa tietoihin poliisin työstä. Kun kirja oli julkaistu, hän rohkeeni ottaa yhteyttä viranomaisiin, sillä hän halusi saada kirjojensa poliisi-työn kuvauksen mahdollisimman oikeaksi. Hän saikin Porin poliisilta valtavasti apua ja oppi paljon. Mutta kirjailija myös tunnustaa, että jos joskus fakta ei sovi hänen fiktioonsa, hän pitää parhaimpana vähän säveltää.

Parhaat kaverit Verivelassa

Koska hahmot kiinnostavat Tuomista, on Delta-sarjan aloittavassa *Verivelassa* päähenkilönä poliisitutkijoiden ryhmä. Tuominen kertoo, että hänen olisi tosi vaikea kirjoittaa vain yhdestä ihmisestä. Koko Delta-sarjan ydin on tutkijajoukko, jonka jo-

kaisella jäsenellä on jokin salaisuus. Sarjan edetessä salaisuudet on pakko kääriä auki.

Verivelka alkaa hyvin tavanomaisella rikoksella: mökillä ryppyporukassa puukotetaan yksi miehistä. Koko porukka on niin humalassa, että kukaan ei pysty kertomaan tai muistamaan, mitä oikein on tapahtunut ja kuka voisi olla tekijä. Poliisit joutuvat

ratkomaan asiaa teknisen tutkinnan avulla. Siinä on omat hankaluutensa, sillä kohtalokkaana yönä seudulla raivosi syysmyrsky.

Jari Paloviita sijaistaa paikallista komisariota, ja hänen on annettu ymmärtää, että onnistunut tutkinta ja pikainen ratkaisu edesauttavat hänen uraansa. Nyt Tuominen tuo tarinaan uuden ulottuvuuden ja syvyyden, sillä hän kertoo lomittain poliisitutkinnasta ja kahden kouluikäisen pojan, Antin ja Jarin, lapsuuden viimeisestä kesästä.

Pojat ovat vannoneet ikuista sytävyyttä ja haudanheet maahan aikakapselin, jonka päättävät yhdessä kaivaa esiin 27 vuoden kuluttua. Paras kaveri -teema on koko kirjan kantava ydin. Tuomisen mukaan lapsena paras kaveri valikoituu sen mukaan, kenen kanssa on kiva ja turvallista tehdä yhteisiä asioita ja kenen voi luottaa.

”Mutta kun kasvetaan, sosiaaliset ympyrät muotoutuu kunkin sosiaalisen luokan mukaan. Osa menee lukiin, osa pärjää koulussa paremmin ja mukaan tulee uusia piirejä. Ja tiet saattaa erkaantua sen parhaan kaverin kanssa ihan niistä lähtökohdista riippuen.”

Tuominen halusi kuvata juuri sitä, miten paras kaveri vaikuttaa kasvaviin poikiin ja miten elämä sitten muuttaa tätä asetelmaa. Hänen mielestään kasvuiässä paras kaveri on tärkeä, sillä silloin oikea ja väärä ovat ehdottomia ja paras kaveri on luottettavin henkilö, joka tuo myös turvaa. ”Tässä kirjassa Antti on fyysisesti vahva, mutta Jarilla perhe-elämä on vakaalla pohjalla. Antti saa sieltä sitä turvaa, jota hän ei kotoa saa. Ne tulee toinen toisiaan.” Mutta kun kasvetaan, musta ja valkea muuttuvat harmaammiksi.

Myös koulukiusaaminen nousee esille. Tuomisen mukaan vielä hänen kouluaikanaan fyysisen väkivallan uhka oli ihan tavallista. ”Ja kyl-

lä nenien aukomiset oli viikottaisia koululla. Oli väkivallan uhka, ja sitä vastaan se paras kaveri oli tärkeä. Jos sulla ei ollut sitä, olit vapaata riistaa.”

Hän halusi myös kuvata kirjassaan erilaisia luopumisia – poikien lapsuuden loppua, erityislapsen vanhempien rankkaa luopumista lapsensa tulevaisuudesta, Jarin luopumista perhe- ja urahaaveistaan.

Tutut maisemat

Tuomisen kaikki tähänastiset kirjat sijoittuvat Poriiin ja sen ympäristöön. Hän kertoo, että siihen on kaksi syytä: hän tuntee paikat hyvin ja niihin liittyy myös tunnelataus, joka on helppo siirtää tekstiin. Antin ja Jarin lapsuuden maisemat ovat hänelle tuttuja.

”Ja kyllä mä muistan kuinka hienoja kesä ne oli, kun tavallaan oltiin vielä lapsia, mutta alettiin kasvaa kohti nuoruutta ja aikuisuutta. Se on sen viimeisen lapsuuden kesän kuvaus. On siellä ne maauimalassa vietetyt hienot hetket, joita ei enää tässä iässä takaisin saa. Ja se kalapaikka on just niitä maisemia, joissa olen itse kokenut upeita hetkiä.”

Hän muistuttaa, etteivät kirjat tietenkään ole matkailumainoksia, mutta hänestä on kiva tuoda esiin kotipaikkakuntansa visuaalisesti hienoja maisemia. Paikat ovat oikeita, vaikka tarina onkin fiktiota. Tosin ainakin kerran hän on joutunut antamaan tarinalle periksi. Esikoisdekkarissaan hän vaihtoi tietoisesti kahden kadun paikkaa välttääkseen tekstissä tautologiaa. Mutta porilaiset huomasivat asian, ja hän on saanut siitä paljon palautetta. Samoin *Verivelassa* hän on yhdistänyt kaksi porilaista autiotaloa, toisen pihassa oli kivi ja toinen oli mäellä. Ne olivat Tuomisen lapsuuden leikkipaikoilla Paratiisimäellä.

Delta-sarjan nimi tulee Kokemäenjoen suistoalueesta, deltasta, joka on pohjoismaiden laajin. Delta on myös kreikankielen neljäs kirjain ja

Arttu Tuominen

(s. 1981)

Labyrintti-sarja

2015 **Muistilabyrintti**

2016 **Murtumispiste**

2017 **Silmitön**

2018 **Leipuri**

Delta-sarja

2019 **Verivelka**

2020 **Hyvitys**

Labyrintti-sarjan kirjat on julkaissut Myllylahti. Delta-sarjaa julkaisee WSOY.

fysiikassa se tarkoittaa muutosta. Sarjan toinen osa *Hyvitys* on jo valmis ja ilmestyy toukokuussa 2020. Sen päähenkilönä on Henrik Oksman, jolla on omia arpia menneisyydestä. Kirjan iso teema koskettaa rikosta, mutta samalla myös Oksmanin henkilökohtaista elämää.

Myös kolmannen osan Tuominen on jo joulun aikaan jättänyt kustantajalle. Hän kertoo suunnitelleensa sarjasta kuusiosaista, mutta se voi vielä elää. ”Mutta kun se on valmis, jokainen kirjan henkilöistä olisi saanut oman puheenvuoronsa. Ja sen jälkeen tämä sarja olisi sit ohi.” ■

KANSI: MIKA TUOMINEN

Johtolanka-raadin perustelut

Arttu Tuomisen romaani *Verivelka* (WSOY 2019) suuntautuu alkusivuiltaan lähti-en virkistävällä tavalla rikosromaanien normaalista kerronnasta poikkeaville urille.

Syrjäytyneen ryyppyporukan keskuudessa vahvassa humalatilassa tehty puukotus on mitä tyyppillisin todellinen henkirikos, kuten kriminologisista tutkimuksista tiedämme. Sekä uhrilla että epäillyllä on vahva rikollistausta, eikä uhrin kuolemassa niin sanotusti hyvä häviö. Puukottajaksi epäilty saadaan nopeasti kiinni, joten siltä osin tapaus on selvitetty.

Voiko näin triviaaleista lähtökohdista saada aikaan vetävän rikosromaanin? Kyllä vain. Lukijalle selviää kohta, että puukotus on vain alkusysäys toiselle kertomukselle, jonka juuret ovat kaukana menneisyydessä. Teos kuvaa, miten voimakas ja elämää ohjaava vaikutus lapsuuden

KIRSTI MAENPÄÄ

⑥ Johtolanka- ja esikoisdekkari-palkintoratkaisut teki raati, johon kuuluivat Raija Perälä (vas.), Eeva Vuortama ja Voitto Ruuhonen.

ja nuoruuden kokemuksilla ja kohoteluilla on myöhempään elämään. Taidokkaissa takaumissa Tuominen asettuu luontevasti varhaisteini-ikäisten ajatusmaailmaan. Nykyhetki puolestaan osoittaa, miten kahden lapsuudenystävän elämä on kulkenut vastakkaisiin suuntiin.

Päähenkilö, komisario Jari Palovii-ta, tuo väistämättä mieleen Patricia Highsmithin monet henkilöahmot:

ykä tai kaksi hyvin harmitonta tekoa alkaa väijäämättömällä painollaan viedä kaltevalle ja entistä luistavammalle pinnalle, ja kun luisu on alkanut, sitä ei saa enää pysähtymään.

Lukija arvailee mielessään pääte-pistettä, mutta joutuu useasti tarkentamaan oletuksiaan, sillä teos säilyttää jännityksen ja yllätyksellisyytensä loppuun saakka. Sujuva kieliasu ja uskottava dialogi viimeistelevät kerronnan.

Vuoden johtolanka -voittajat 1985–2020

- 1985 **Matti Yrjänä Joensuu** romaanista *Harjunpää ja heimolaiset*
- 1986 **Sulevi Manner (Juha Numminen ja Eero J. Tikka)** romaanista *Susi*
- 1987 **Pentti Kirstilä** romaanista *Sinivalkoiset jäähyväiset*
- 1988 **Paul-Erik Haataja** romaanista *Häkkilinnut*
- 1989 Radioteatteri vuoden 1988 korkeatasoisesta dekkarikuunnelmatuotannosta
- 1990 **Harri Nykänen** romaanista *Takapiru*
- 1991 **Simo Sjöblom** teoksesta *Suomenkielisen rikoskirjallisuuden ja sen reuna-alueiden bibliografia 1857–1989*
- 1992 **Markku Ropponen** romaanista *Kuolemanuni*
- 1993 **Pentti Kirstilä** romaanista *Imelda*
- 1994 **Matti Yrjänä Joensuu** romaanista *Harjunpää ja rakkauden nälkä*
- 1995 Book Studio Oy dekkarien saatavuutta edistävästä julkaisuohjelmasta
- 1996 **Hannu Vuorio** romaanista *Nyman*
- 1997 **Leena Lehtolainen** romaanista *Luminainen*
- 1998 **Ritva Hapulin ja Johanna Materon** toimittama artikkelikokoelma *Murha pukee naista*
- 1999 **Ilkka Remes** romaanista *Karjalan lunnaat*
- 2000 **Jari Tervo** romaanista *Minun sukuni tarina*

- 2001 **Harri Nykänen** romaanista *Raid ja mustempilammas* ja TV 1:n *Raid*-sarjan tekijät
- 2002 **Seppo Jokinen** romaanista *Hukan enkelit*
- 2003 **Taavi Soininvaara** romaanista *Koston komissio*
- 2004 **Matti Yrjänä Joensuu** romaanista *Harjunpää ja pahan pappi*
- 2005 **Tuula-Liina Varis** romaanista *Vaimoni*
- 2006 **Matti Rönkä** romaanista *Ystävät kaukana*
- 2007 **Tapani Bagge** romaanista *Musta taivas*
- 2008 **Marko Kilpi** romaanista *Jäätyneitä ruusuja*
- 2009 **Jarkko Sipilä** romaanista *Seinää vasten*
- 2010 **Marko Leino** romaanista *Ansa*
- 2011 **Antti Tuomainen** romaanista *Parantaja*
- 2012 **Pekka Hiltunen** romaanista *Vilpittömästi sinun*
- 2013 **Reijo Mäki** romaanista *Sheriffi*
- 2014 **Timo Sandberg** romaanista *Mustamäki*
- 2015 **Kati Hiekkapelto** romaanista *Suojattomat*
- 2016 **Pauliina Susi** romaanista *Takaikkuna*
- 2017 **Mikko Porvali** romaanista *Veri ei väikene*
- 2018 **Timo Saarto** romaanista *Kuoleman kuukausi*
- 2019 **Eva Frantz** romaanista *Kahdeksas neito (Den ättonde tärnan)*
- 2020 **Arttu Tuominen** romaanista *Verivelka*